

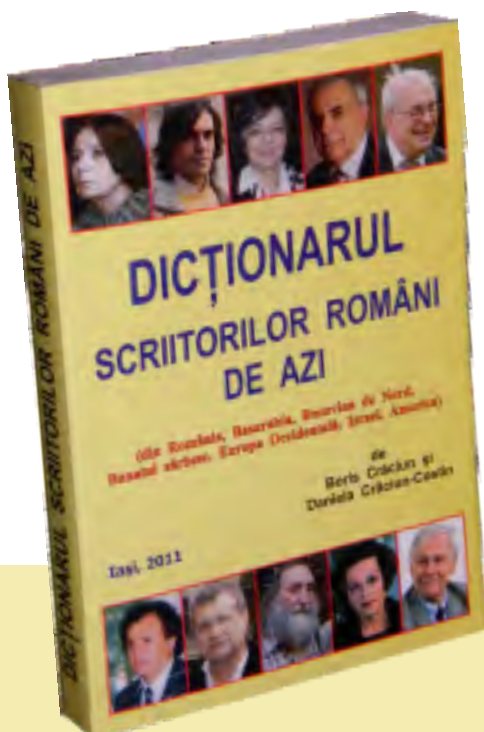
Note de lectură

Boris Crăciun, Daniela Crăciun-Costin:

Dicționarul scriitorilor români de azi,

Iași, Editura „Porțile Orientului”, 2011, 596 pag.

Dicționarul realizat de reputații cercetători ieșeni se înscrie într-un proiect amplu, concretizat până acum în: *Istoria ilustrată a literaturii române* (900 pag.) și *1500 de scriitori clasici și contemporani*. Față de acestea, el se individualizează prin criteriul selecției: este consacrat exclusiv momentului literar actual (cu mici excepții, sunt incluși numai autorii aflați în viață în anul 2010), iar prin deschiderea programatică spre diaspora literară românească (cuprinde și un mare număr de scriitori din Basarabia, Bucovina de Nord, Banatul Sârbesc, Europa Occidentală, Israel, America etc.), el reprezintă, fără îndoială, sursa completă de informare asupra literaturii contemporane. *Dicționarul* este, în concepția realizatorilor (cum precizează chiar Boris Crăciun în prefața intitulată sugestiv *Galeria scriitorilor români din anii 2010*, „un volum atipic, un conspect liber, cu date esențiale biografice și accent spre scrierile publicate, uneori îmbrăcând forma unor medalioane, în care am caracterizat sumar autorul în funcție de specificul său”, fiind populat (la propriu) de *personaje* ale căror „trăiri” sau „sentimente” („Poezia mea abordează toate stilurile... o colecție de stiluri pe care le-am practicat în volumele mele, 14 la număr” – se confesează un autor

la pag. 496) pot stârni compasiune sau desconsiderație. Apoi, deși nu poate fi considerat o replică *D.G.L.R.*-ului (cu toate că în aceeași prefață – la care am făcut trimitere – din totalul de 109 rânduri, 30 cuprind o serie de imputări aduse lucrării coordonate de acad. Eugen Simion), *Dicționarul scriitorilor români de azi* pare a fi și un *act de reparație* „în favoarea unor creatori onorabili, cu 10-20 de cărți beletristice remarcabile, ignorați” (de *D.G.L.R.*, n.n.), a altor autori care i-au mărturisit d-lui Boris Crăciun că „*se simt izolați, uitați, marginalizați*”.... Numai că intenția de a realiza „cea mai completă lucrare lexicografică despre autorii literari ai timpului prezent”, cum și ambiția exhaustivității („un dicționar tezaur care să consemneze absolut tot”) au rămas (ca și în cazul *D.G.L.R.*-ului) doar *un vis*, posibil a se împlini în următoarele ediții, deja preconizate. Deocamdată, ne face plăcere să constatăm că în *Dicționarul scriitorilor români de azi* sunt incluși și un număr de 56 de scriitori brașoveni (sau originari din Brașov, dar trăitori pe alte meleaguri): Eugen Axinte, Sorin Basangeac, Andrei Bodi, Cezar Boghici, Ștefan Borbely, Mircea Brenciu, Rodica Bretin, A.I. Brumar, Petre Bucinschi, Romulus Bucur, Voicu Bugariu, George Doru Burlacu, Caius Dobrescu, Daniel Drăgan, Cristache Gheorghiu, Dina Hrenciu, Ion Ianoși, Mihai Ignat, Mircea Itu, Ruxandra Ivănescu, Adrian Lesenciuc, Ion Lupu, Florina Mamina, Dan Mihăilescu, Claudiu Mitan, Ovidiu Moceanu, Adrian Munteanu, Doru Munteanu, Alexandru Mușina, Angela Nache Mamier, Mihai Nadin, Leonard Oprea, Ioana Pârvulescu, Daniel Pișcu, Virgil Podoabă, Traian Pop, Constantin M. Popa, George Pușcariu, Daniela Rațiu, Viorel Sâmpetean, Christian W. Schenk, Ovidiu Simion, Mihai Sin, Octavian Soviany, Gabriel Stan, Nicolae Stoie, Mihaela Malea Stroe, Ioan Suci, Mircea Florin Șandru, Vasile Șelaru, Ana Monica Ștefănescu, Cornel Teulea, Vladimir Tismăneanu, Ion Topolog. Numărul omișilor este și el considerabil.

Virgil Șerbu-Cisteianu:

Dicționarul istoric și statistic al localităților din județul Alba, Alba Iulia, Editura „Gens latina”, 2011, 184 pag.

O importantă contribuție lexicografică este și *dicționarul* istoricului, poetului și publicistului Virgil Șerbu-Cisteianu. La fel ca *Dicționarul scriitorilor români de azi*, se încadrează într-un proiect cu o mai lungă desfășurare în timp, ce a necesitat: „ani și

ani de scormonire prin praful arhivelor și al codicelor, nebăgate în seamă sau necunoscute”, după cum se menționează în prefața semnată de Avram Cristea. Până acum au văzut lumina tiparului două volume, iar acesta este al treilea. Față de anterioarele încercări (dintre care cea mai importantă și la care se fac frecvente trimiteri este dicționarul lui Coriolan Suciuc), actualul dicționar are meritul că (după cum tot Avram Cristea ne atenționează) autorul lui, „investigând arhive de primă mână din lume a reușit să împrăspăteze, pe unele locuri, memoria începuturilor”, că „de această dată se adaugă la istoria orașelor și cea a satelor, unde, se cunoaște bine, a existat o lume armonioasă, bazată pe rânduială, pe respectul ierarhiei și tradiției, o lume a credinței în bunul Dumnezeu”. De altfel, volumul 3 reproduce în deschidere *Harta fostului comitat Alba de Jos, cu localitățile componente, întocmită de autoritățile Imperiului Habsburgic în anul 1910* și în paginile sale sunt descrise patru comune (Albac, Almașu Mare, Arieșeni și Avram Iancu), împreună cu satele aparținătoare și atestările lor documentare, unele menționate și de Coriolan Suciuc, altele (cele mai multe la număr) scăpate din vedere de înaintașul lui Virgil Șerbu-Cisteianu. Dar dicționarul acestuia din urmă se diferențiază și din alte puncte de vedere de *modelul* care l-a stimulat. Virgil Șerbu-Cisteianu este, așa cum menționam, un important poet transilvănean și un jurnalist cu experiență. În consecință, el a alcătuit o „lucrare de autor”, sustrasă în mare parte rigorilor „prea academice”. Ariditatea științifică este „colorată” cu trimiteri bibliografice sau citate „vecine” beletristicii, încât *Dicționarul istoric și statistic al localităților din județul Alba* devine ușor accesibil și nespecialistului și oferă (în unele pagini) satisfacții chiar și „literatului”. De exemplu, această strigătură: „Ține moț de hastă straiță/ Să mă hiț cu hastă moață/ Până mă hițai cu moața/ Se duse moțul cu straița”, aflată și astăzi în circulație prin

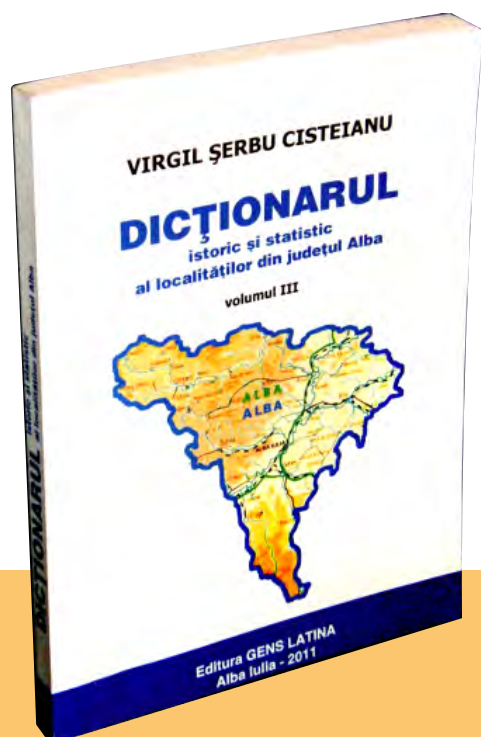
Munții Apuseni, dar și frumoasa legendă a Muntelui Găina (pag. 117-118), ce ar merita în întregime reproducere. Și ar mai fi de notat plăcerea, ușor sesizabilă, ce trebuie să-l fi îndemnat pe „filologul” Virgil Șerbu-Cisteianu să extindă spațiul consacrat unor documente administrative de epocă din care razbate frumusețea unei limbi arhaice, amintind parcă de letopisețele lui Grigore Ureche sau Miron Costin: „Noi cum că unde urbarium sau contractus de urbarium nu-i, în ce chip proștii fac slujbele aceea nu știm” (*Conscripție urbarială din satul Vidra de Sus din 31 iunie 1820*). Și pot, de asemenea, stârni curiozitatea cititorului obișnuit trimerile pe care Virgil Șerbu-Cisteianu le face la povestea de dragoste dintre Avram Iancu și Hani (Johanna Farkas, o fată cu vreo zece ani mai tânără decât „Crăișorul Moților”) – pag. 121, sau la un document mai puțin cunoscut și adeseori ocolit de cercetătorul animat de sentimente iconodule față de „istoria patriei”: *Scrisoarea adresată de Avram Iancu lui Simion Bărnuțiu*, adevărat inventar al greșelilor făcute de tribun în timpul revoluției.

Titu Popescu:

Psihiatrie politică,

Cluj-Napoca, „Casa Cărții de Știință”, 2011, 146 pag.

În bibliografia voluminoasă (35 de cărți publicate de la debutul editorial din 1973 și până în prezent la diferite edituri din România și Germania, unde, din 1987, autorul lor a obținut statutul de „azilant politic”) a cunoscutului critic și istoric literar Titu Popescu, dar și în bibliografia generală a literaturii române, eseu *Psihiatrie politică* este, oarecum, o scriere de pionierat. Căci, cum însuși Titu Popescu subliniază („Ceea ce numise dr. Ion Vianu psihiatrie politică a deschis un câmp de cercetare aparte în

relevarea programului comunist al ororilor, la care se făceau aluzii doar, fără a fi pătruns în sine, fără a i se arăta amploarea și fără a i se discerne efectele distructive la nivelul indivizilor supuși acestui regim de teroare și de anihilare” – pag. 28) pe noi, „acum (subl.ns.) ne interesează psihiatria politică aflată în țara noastră *in statu nascendi*, încercând să-i surprindem liniile de acțiune, așa cum s-au definit într-un perimetru strict controlat”. Rezultatul mărturisitului interes își are, în paginile cărții lui Titu Popescu, echivalentul imaginii concentrate, dar cuprinzătoare, desfășurată (cu mijloacele eseistului și pe baza unei impresionante bibliografii) în timp, a uneia dintre cele mai secretizate metode de teroare de proveniență bolșevică, prezentă în România începând cu anii '50, dar perfecționată cu un grad sporit de perversitate după 1964, când, „odată cu eliberarea deținuților politici, locul marilor procese judecate de «tribunale ale poporului» l-au luat spitalele de boli mintale unde disidenții erau internați ca paranoici, schizofrenici sau cu depresii majore... erau intoxicați lent, erau supuși electroșocurilor”... („Tovarășă m-a avertizat – cu mânie proletară – că mă aflu în primejdie să fiu tratat cu șocuri electrice dacă nu renunț la plecarea din țară”, citează Titu Popescu din *Paharul de vorbă* de Mircea Valer Stanciu). Dar nu mai puțin incitantă și pasibilă de a stârni reacții adverse este și partea a doua a cărții lui Titu Popescu. Ea se intitulează *Extensii* și cuprinde alte 13 eseuri (*Originea suferinței în România, Între seceră și ciocan, De ce nu este Paul Goma membru al Academiei Române?, Înapoi la Eminescu* etc.) complementare primului și care, de regulă, au (fiecare) ca punct de pornire o altă carte: *Dotla – Rien que des cendres* de Pamfil Șeicaru, romanele *Colonia de fluturi* sau *Papagalii mei adevărați* de Cornel Nistea, *Dosar Mihail Sebastian* de Iordan Chimet, *Convoorbiri cu Octavian Paler* de Daniel Cristea Enache ș.a.m.d. Dintre acestea, notabilă în mod deosebit ni se pare culegerea de publicistică (editoriale și articole de atitudine publicate de autor în „Căminul Românesc” din Elveția) intitulată (*neinspirat*, notează Titu Popescu) *Cu mâinile pe cap (Cronica cârcotașului)* de Ștefan Racovitza. Sunt, în paginile ei, și câteva succinte caracterizări, adevărate portrete *in aqua forte* ale unora dintre personalitățile ce au pășit pe scena politică după 1989 și se încapățânează să acapareze în continuare viața publică românească: **C.V. Tudor** („fost lingău liric al posterioarelor nefastului cuplu Ceaușescu”), **Ion Iliescu** („monstrul coșmarurilor noastre”), **Miron Cozma** („un aventurier fără scrupule”), **Ion Cristoiu** („un devotat fost, prezent și viitor utecist de omenie”), **Răzvan Theodorescu** („specialist în mine-riade, ghicitor în trecut, militant pedeserist și scriitor de istorie în timpul liber”), **Mircea Geoană** („inconsistent și versatil”) ș.a. Dar paginile cele mai frumoase din *Psihiatrie politică* sunt 51-57, în care, printr-un excurs asupra doctrinelor paradisiace românești, Titu Popescu își dă adevărata măsură de eseist inconfundabil.

Călin-Andrei Mihăilescu:

Happy New Fear!,

București, „Curtea Veche Publishing”, 2011, 256 pag.

Profesor de literatură comparată și filosofie la University of Western Ontario (London, Canada), Călin-Andrei Mihăilescu este un autor atipic (scrie în câteva limbi și într-o varietate de genuri), dar – în mod special – un prozator dificil de etichetat, despre care prefațatorul cărții (excelentul Șerban Foarță) afirmă că, profesând „o proză cât se poate de serioasă, dar și *pour les enfants et pour les raffines*, jocuri (sau batjocuri de cuvinte, contrapeterii și calambururi (cf. O C-AM prefață, pag.10) și fiind ultrabaroc (din fire, pe cât bănuie) și, așadar, fără vocația, dacă vrei, a briciului simplisim al lui Occam (căruia C-AM i-l preferă pe acela al lui Georg Christoph Lichtenberg, fără mâner, nici lamă) acest ludic devenit satiric nu taie-n carne vie, însă flască, dar o biciuie, lăsând impresia că se joacă” (pag.12), astfel încât *Happy New Fear!* este o carte tristă, plină de humor sau, mai degrabă, invers: plină de umor, dar foarte tristă. Cele 60 de proze/eseuri *revelatorii, în felul unei metafore... (calam)burlești*, sunt departajate în 5 capitole: *A fi (roman); Crișă-n criză; Obiceiuri la oameni; Cică niște theoroi și P-ici pe colo*, iar titlurile lor sunt ele însele frapante calambururi: *București, Kafkaracal, Ojurduși?, Între Borsex și Divorțeni, Laptopiseș, Mița-n-scenă* etc. Personajul central, conform avertizării de pe coperta a IV-a, are însă o identitate textualistă: este „omul pixelat-român, în criză, asuprit și Calmat de obiceiuri, teoretician și călător”. Cât privește trama, acesta este, aproape în toate cele 60 de „povestiri”, mai mult o capcană decât o desfășurare epică, interesul pentru lectură (cartea nu mai poate fi lăsată din mână odată ce ai deschis-o), și satisfacțiile procurate de aceasta fiind întreținute de alternanța năucitoare de limbaje și fabulația suculentă care configurează

situații real de tragi-comice. În *Singurul poet* (pag. 169-171), autorul unui volum de versuri mediocre devine, datorită unor împrejurări tipice anilor '50, deținut politic. Pentru o vreme companion de celulă îi este un sârb, iar poetul, spre a-și omori timpul, se apucă să învețe sârba, iar când, după toate asigurările celui alt („sârbul își arăta uimirea față de talentul lui, îi spunea că vorbește de parcă s-ar fi născut la Vârșeț”), devine stăpân pe noua limbă, se apucă să o folosească pentru a-și „scrie” în gând poeziile, pe care apoi le memora spre a nu le „pierde”. După mulți ani (între timp sârbul murise în închisoare), la eliberare, le transcrie pe foi veline, alcătuieste un volum și îi expediază unei edituri. Nu trece mult și directorul editurii (uzând de terminologia și comportamentul unui ofițer de securitate sau, cel puțin, asta este impresia poetului) îl convoacă pentru a-i comunica refuzul publicării. Motivația este stranie: „Dumneata ai scris într-o limbă care nu există”. „Cheia” receptării altei povestiri (titlul ei pare a fi o capcană: *Cum a murit Armand Călinescu*, pag. 31-33) se află în enunțul („Istoria poate fi multe lucruri, dar nu poate să nu fie ironică”) situat după relatarea quasi-carnavalescă a întâmplării de la Sinaia, din 21 septembrie 1939. Erszi, o secuiancă de pe meleagurile Harghitei, pripășită la București ca servitoare, tocmai trebăluia la bucătărie, luptându-se să prepare claponul proaspăt achiziționat de la piață. Ea aude la radio vestea asasinatului, dar în memoria ei acesta dobândește imaginea travaliului său culinar, pe care (peste ani) o va descrie într-o „limbă românească” specifică secuilor neași.

Darie Ducan:

***SPIRT*, Târgu Mureș, Editura „Nico”, 2011, 58 pag.**

În „palmaresul” său bio-bibliografic (la 19 ani a fost primit în Uniunea Scriitorilor din România, a publicat până acum zece cărți de poezie și două volume de teatru și este unul dintre fondatorii „Atelierului postmodern”, cenaclul Facultății de Litere din București), Darie Ducan are și un **Premiul I pentru poezie**, acordat la Brașov (Concursul *Carmen Patriae*, organizat de Centrul Cultural *Reduta*) de un juriu prezidat de acad. Alexandru Surdu și care l-a avut printre componenți și pe exigentul universitar și critic literar Adrian Lăcătuș. Despre noua sa plachetă de versuri (ce prin dedicația făcută *Alexandrei*, ar putea fi înțeleasă și ca o culegere de poezii de dragoste) se exprimă el însuși pe coperta a IV-a: „Această carte nu era planificată. Această carte e cum te-ai trezi dimineața în pijamale, în fața blocului tău, după un coșmar de proporții. Ai coborât și nu știi de ce. N-ai coborât să iei ziarul, nici laptele. Privești blocul în spate și dai să urci. Dar nu o faci fiindcă observi că a devenit de hârtie și tot coșmarul tău e scris pe pereți”. Prin urmare, cele 45 de texte incluse în sumar ar putea reprezenta simpla copiere a textelor de pe pereți, adică „texte după texte”. Aparenta lor monotonie, ce poate induce senzația unui monolog, este în permanență „dramatică” de un limbaj din care nu lipsesc „agresivitățile” („Te iubeam pe vremea când așijderea nu era/ un cuvânt de căcat” – pag. 21, sau: „Sunt trist ca o pășune/ deșertată de sperma unor camionagii” – pag. 8) la modă, iar permanenta raportare la un cotidian ostil, receptat ca un spațiu al rutinei diurne („Ce multe au ajuns/ să nu-mi mai spună nimic” – pag. 23) derizoriu și alterant („O să ne-ntâlnim la capătul extraverbalului/ care suportă stinghii de pat/ Vei da lapte praf prezervativelor/ și vei apărea în ghidul mamei/ sângerând sârmă pe la cotoare./ Să-mi trimiți vederi din micime...” – pag. 14), conduce (în finalul cărții) la confesiuni bizare, aproape neurastenice: „Am fost un ticălos total,/ eram o gheată aruncată-n utere,/ ascuțeam infinite creioane lângă zidul/ plângerii și ziceam: uzura lor e opera/ dar azi pot să dau și dedicații pe faptul că (sic!) crăp,/ azi am înțeles ce înseamnă dragostea...” – pag. 56. Autenticitatea lui Darie Ducan nu poate fi pusă la îndoială, el nu mimează, ci trăiește, probabil, de-adevăratelea ceea ce scrie. Uneori notațiile sale sunt pregnante asemenea zgârieturilor pe care o peniță mult prea ascuțită le-ar produce pe pergament („Venise la București plantată ca un pom/ cu gura plină de lozuri necâștigătoare” – pag. 33) și (e de presupus că) în cazul în care vreunul dintre cititoarele cărții sale i-ar veni ideea năstrușnică să împrumute, fie și numai în joacă, identitatea Alexandrei („sunt drojdie fictivă-n Alexandra”, mărturisește Darie Ducan), în mod sigur ar ajunge la aceeași concluzie cu Poetul, și anume că e un *Blestem* (pag. 46): „Să te iubească/Darie Ducan”.